

ECOLOGICAL DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AS AN OPPORTUNITY FOR EMPLOYMENT GROWTH IN THE EUROPEAN UNION

EKOLOGICZNY ROZWÓJ GOSPODARKI SZANSĄ NA WZROST ZATRUDNIENIA W UNII EUROPEJSKIEJ

ABSTRACT

The environmental protection and maintaining the competitiveness of the EU on the world market can go hand in hand, and the environmental policy can play a key role in creating jobs and stimulating investment. Ecological growth requires the development of an integrated legal and institutional policy, supporting the principles of environmental sustainability. Eco-innovation can be realized and they can increase the Europe's competitiveness and improve the quality of life of Europeans. Honesty is of paramount importance in this context.

STRESZCZENIE

Ochrona środowiska i utrzymanie konkurencyjności UE na rynku światowym mogą iść w parze, a polityka ochrony środowiska może odgrywać kluczową rolę w tworzeniu miejsc pracy i pobudzaniu inwestycji. Ekologiczny wzrost gospodarczy wymaga opracowania zintegrowanej polityki prawnej i instytucjonalnej, wspierającej zasady zrównoważonego rozwoju środowiska. Ekologiczne innowacje mogą być realizowane i eksportowane, zwiększając konkurencyjność Europy i poprawiając jakość życia Europejczyków. Uczciwość ma nadrzędne znaczenie w tym kontekście.

KEYWORDS: *environmental protection, the competitiveness of the EU, new jobs, sustainable development, eco-innovation*

SŁOWA KLUCZOWE: *ochrona środowiska, konkurencyjność UE, nowe miejsca pracy, zrównoważony rozwój, innowacyjność ekologiczna*

WPROWADZENIE

Druga połowa XX w. przyniosła dynamiczny rozwój badań naukowych nad stanem środowiska naturalnego. Jak nigdy dotąd, zaczęto uświadamiać sobie potrzebę ochrony środowiska naturalnego ze względu na człowieka i dalszy los przyszłych pokoleń. Historia Ziemi pokazuje, że środowisko naturalne przetrwa bez człowieka, człowiek jednak bez środowiska nie przeżyje. W tej perspektywie H. Juros twierdzi, że konieczne jest przeprowadzenie ekologizacji państwa, co jednak w dalszej konsekwencji grozi zalewem ustawodawstwa ekologicznego (Juros, 1998, s. 77 i n.). Zbyt szczegółowe rozwiązania mogą zniechęcać do inwestowania lub też prowadzić do lekceważenia przepisów prawa, co z punktu widzenia założeń państwa prawa mogłoby być szkodliwe (Stawecki, Nawrot, Sykuła, Zajadło, 2012, s. 24 i n.).

W konsekwencji przy pomocy odpowiednio ukształtowanej polityki prawnej zaczęto formować rzeczywistość pod kątem ochrony środowiska naturalnego. Wprowadzono programy edukacyjne, nowe instytucje, a przede wszystkim zaczęto wywierać wpływ na to, aby ekonomia była bardziej ekologiczna. W tym kontekście wypracowano pojęcie zrównoważonego rozwoju, czyli takiego, który uwzględnia jednocześnie takie czynniki, jak: potrzeby ochrony środowiska, potrzeby człowieka, wymogi ekonomii i bezpieczeństwo państwa.

Obecna polityka ochrony środowiska jest głównie prowadzona przez dwie wielkie organizacje międzynarodowe, tj. Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ) i Unię Europejską. Niniejsze opracowanie będzie się głównie koncentrować na działaniach w zakresie ochrony środowiska, podejmowanych przez Unię Europejską, z pewnymi tylko odniesieniami do rozwiązań wypracowanych przez ONZ.

Istotnym przedmiotem niniejszego opracowania jest ukazanie związku polityki prawnej ochrony środowiska z polityką innowacyjności, konkurencyjności i wzrostu zatrudnienia. Synergia tych polityk jest bowiem szansą na to, aby ochrona środowiska, polityka ekologiczna nie była hamulcem rozwoju gospodarczego lub też źródłem bezrobocia, ale efektywnego wzrostu miejsc pracy przy różnego rodzaju działaniach proekologicznych. Polityka ekologiczna jest jednym z głównych działań zmierzających do pobudzenia innowacyjności i związanego z nią wzrostu zatrudnienia.

PRAWNE RAMY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Prawna polityka ekologiczna Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej ma obecnie największy wpływ na ustawodawstwo wewnętrzne innych państw. W 1975 r. został sformułowany przez ONZ globalny Program ochrony środowiska, który zawierał idee ekorozwoju. W 1982 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Światową Kartę Przyrody, zaś w 1987 r. zatwierdzono tzw. Raport Bruntlanda zatytułowany *Nasza wspólna przyszłość*, w którym po raz pierwszy sformułowano pojęcie i koncepcję zrównoważonego rozwoju – *sustainable development* (Sitek, 1999, s. 82–83). W 1992 r. w Rio de Janeiro odbyła się druga ogólnoswiatowa konferencja zorganizowana przez ONZ pt. *Środowisko i rozwój*. Podczas tego spotkania przyjęto tzw. Agendę 21, w której ustalono plan trwałego i globalnego działania obejmującego problemy społeczne, gospodarcze, ochronę zasobów naturalnych i zarządzanie nimi. Agenda 21 została następnie poprawiona w 2002 r. podczas Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu. Wskazano tam pięć obszarów w ramach zrównoważonego rozwoju, które powinny być traktowane priorytetowo, tj. woda, energia, zdrowie, rolnictwo i bioróżnorodność (Dobrzański, 2010, s. 26–28).

Unijna, czy wcześniej wspólnotowa, polityka ochrony środowiska należy do tzw. polityk międzysektorowych. W swoich początkach była ona niewątpliwie inspirowana działaniami ONZ, niemniej jednak obecnie stanowi własne rozwiązania i standardy. O rozmiarze unijnych regulacji prawnych dotyczących środowiska naturalnego świadczy ich liczba – jest ich już ponad 300 (Budziński, 1992, s. 15 i n.; Lonc, 2002, s. 209; Dobrowolski, 2005, s. 7–13). Uregulowania o charakterze ekologicznym obejmują wszystkie rodzaje polityk unijnych i wszystkie formy aktów prawnych, a więc nie tylko dyrektywy, rozporządzenia, zalecenia i opinie, ale również programy działania, Zielone i Białe Księgi (Skubisz, Skrzydło-Tafelska, 2003, s. 123 i n.; Mik, 2000, s. 56). Unijna polityka ochrony środowiska realizuje m.in. cele lizbońskie i gøteborskie (Rezolucja Parlamentu Europejskiego).

Podstawę unijnej polityki ochrony środowiska stanowi przede wszystkim prawo traktatowe. Pierwsze uregulowanie w tym zakresie znalazło się w art. 235 Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej (TWE), na podstawie którego wprowadzono domniemanie opowaznienia organów wspól-

notowych do unormowania polityki ekologicznej. Na tej bazie powstała teoria władzy *implicite*, pozwalająca organom wspólnotowym na podejmowanie działań również w obszarach, które nie zostały w sposób wyraźny zdefiniowane w traktatach. Do tych obszarów zaliczano wówczas m.in. ochronę środowiska (Smit, Herzog, 1990, s. 324 i n.).

Wyraźne uregulowanie polityki ekologicznej w prawie traktatowym znalazło się w Jednolitym Akcie Europejskim. Tytuł VII tego traktatu został w całości poświęcony środowisku naturalnemu. Znalazły się tam trzy artykuły: 130R, S i T, które w TWE otrzymały nową numerację: 174, 175 i 176 (Wierzbowski, 1998, s. 234; Lonc, 2004, s. 2–9). Następnie do polityki ekologicznej powrócono w 1992 r. w Traktacie z Maastricht. Wówczas położono duży nacisk na to, aby polityka ekologiczna była oparta na zrównoważonym rozwoju i by była budowana na solidnych podstawach, zwłaszcza na:

- badaniach naukowych,
- uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych w poszczególnych regionach Wspólnoty,
- rozwoju społeczno-ekonomicznym Wspólnoty jako całości i zrównoważonym rozwoju jej regionów.

Do polityki ekologicznej powrócono również w traktacie amsterdamskim, w którym została sprecyzowana zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska. Według tej zasady konieczne jest zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska, ochrona zdrowia ludzkiego oraz oszczędne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych.

Kwestie ekologiczne na nowo znalazły swoje miejsce w Traktacie ustanawiającym Konstytucję dla Europy, który później nie został zaaprobowany przez Francję i Holandię. Zasadnicze miejsce dla problemów środowiska naturalnego znalazło się w części trzeciej, zatytułowanej *Polityki i funkcjonowanie Unii*. W sekcji piątej zatytułowanej *Środowisko naturalne* znajdują się dwa artykuły: III-233 i III-234. W pierwszym z nich zostały wymienione cele oraz zasady unijnej polityki ekologicznej, zaś w drugim artykule scharakteryzowano ustawodawstwo unijne w zakresie ochrony środowiska. Sprawy ochrony środowiska należą do tzw. kompetencji dzielonych (art. I-13, pkt 2) pomiędzy Państwami Członkowskimi a instytucjami Unii. Według art. III-210 „Unia wspiera i uzupełnia

działania Państw Członkowskich w zakresie polepszania w szczególności środowiska pracy w celu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników” (Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy; Korzeniowski, 2004, s. 51–70).

Należy też wspomnieć o licznych rozporządzeniach i dyrektywach dotyczących bezpośrednio lub pośrednio polityki ochrony środowiska naturalnego. Główne kierunki rozwoju polityki ekologicznej Unii Europejskiej znajdują się jednak w tzw. programach działania w zakresie ochrony środowiska. Obecnie jest realizowany 7. Program działań w zakresie środowiska, który jest podstawą unijnej polityki do 2020 r.

POLITYKA EKOLOGICZNA A KONKURENCYJNOŚĆ

Głównym założeniem polityki ekologicznej jest dążenie do zmiany tradycyjnej relacji człowieka do środowiska przyrodniczego. Środowisko jest bowiem dla człowieka nie tylko miejscem egzystencji, ale również eksploatacji w celu powiększenia swojego stanu posiadania. Człowiek uważał, że zasoby natury są nieograniczone. Dopiero radykalny wzrost liczby ludzi na świecie oraz rozwój przemysłu od XVIII w. stopniowo pokazywał, że szybkiej industrializacji zaczęła towarzyszyć coraz głębsza degradacja środowiska naturalnego, powodowana działaniami człowieka. Powiązanie ze sobą obu procesów zauważono dopiero po II wojnie światowej. W związku z tym podjęto działania zmierzające do ograniczenia degradacji środowiska, zwłaszcza poprzez instrumenty prawne, instytucjonalne i edukacyjne.

Wprowadzane zmiany w relacji człowieka do środowiska przyrodniczego wymagały wyasygnowania na ten proces znacznych nakładów finansowych oraz ograniczenia, eliminacji czy zmiany technologii na bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. W konsekwencji na skalę globalną rozpoczęto m.in. ograniczanie emisji dwutlenku węgla, powodującego efekt cieplarniany; wyeliminowano stosowanie freonu w lodówkach i zamrażarkach, gaz niszczący warstwę ozonową wokół ziemi; wprowadzono benzynę bezołowiową, w wielu krajach świata wprowadzono też ograniczenia w produkcji odpadów wraz z ich obowiązkową segregacją.

Proces ekologizacji gospodarki, w swoich początkach nie do końca przemysłany, prowadził do wzrostu kosztów produkcji czy usług, a w dalszej kolejności do spadku konkurencyjności produktów i usług pochodzących z krajów, które

wdrożyły politykę ekologiczną. To jest jeden z powodów, dla którego produkty czy usługi pochodzące z takich krajów, jak Chiny, Indie, Indonezja, czy wielu krajów afrykańskich, były znacznie tańsze. Kosztem produkcji jest bowiem nie tylko tania siła robocza, często wykorzystywana z naruszeniem praw człowieka, jak chociażby poprzez zatrudnianie dzieci, ale również stosowane bardzo niskie standardy ochrony środowiska. Koszty produkcji ekologicznej podraża także konieczność wsparcia produktów i usług ekologicznych odpowiednią promocją i edukacją skierowaną nie tylko do przedsiębiorców, ale przede wszystkim do konsumentów. To z kolei dalej podraża cenę produktów i usług, jaką musi zapłacić konsument. Do tego należy dodać jeszcze nawyki konsumenckie oparte na utylitaryzmie i konsumpcjonizmie kupujących z państw o wysokich standardach ochrony środowiska. Według K. Kornety dużą grupę konsumentów stanowią również dzieci i młodzież, które nie mają jeszcze ukształtowanych nawyków typowych dla konsumpcji ekologicznej (Korneta, 2015, s. 351–362). Wobec tak nakreślonego stanu rzeczy, tj. kosztochłonności procesów wytwarzania produktów czy usług przyjaznych środowisku, można sądzić, że są one z góry skazane na przegranie konkurencji z tańszymi produktami i usługami pochodzącymi z krajów o niskim poziomie ochrony środowiska. Wyjściem z takiego stanu rzeczy jest wprowadzenie nowych zasad wolnego rynku, a także konkurencji, głównie poprzez kontrolowany i ograniczony interwencjonizm organów unijnych czy państwowych, inspirowany polityką ekologiczną.

Nowe zasady konkurencji, dostosowane do nowej polityki ekologicznej znalazły się w tytule VII Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), nazwanym: *Wspólne reguły w dziedzinie konkurencji, podatków i zbliżenia ustawodawstw*. Połączenie problematyki wolnej konkurencji z podatkami oraz procesem synergii ustawodawstw nie jest przypadkowe w perspektywie polityki ekologicznej Unii oraz konkurencyjności produktów i usług wytwarzanych na terenie Unii.

Z jednej strony polityka gospodarcza Unii opiera się na zasadach swobody gospodarczej i wolnego rynku. Na podstawie art. 101 ust. 1 TFUE ustawodawca unijny postanowił: „Niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane są wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między Państwami Członkowskimi i których celem lub skutkiem

jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego [...]”. Takie sformułowanie wyraźnie wskazuje na to, że w ramach Unii swoboda gospodarcza ogranicza się wyłącznie do relacji między przedsiębiorcami oraz do relacji przedsiębiorca – konsument. Potwierdzeniem takiej interpretacji art. 101 TFUE jest dalsze stwierdzenie normatywne w art. 102: „Niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane jest nadużywanie przez jedno lub większą liczbę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części, w zakresie, w jakim może wpływać na handel między Państwami Członkowskimi”.

W świetle ustawodawstwa unijnego wolna konkurencja zamyka się zasadniczo w obrębie działalności przedsiębiorców rozumianych jako osoby prawne czy osoby fizyczne. Natomiast ze strony współczesnego państwa wymaga się podejmowania działań o charakterze opiekuńczym, generowania nowych wyzwań i problemów społecznych, w tym prowadzenia kontroli nad działalnością przedsiębiorców. Ta kontrola może przybierać różne formy, w tym pod kątem respektowania przepisów prawnych dotyczących ochrony środowiska (Klimas, Czapka, 2011, s. 177).

Dlatego w art. 103 TFUE ustawodawca unijny postanawia: „Rada, na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim, wydaje rozporządzenia lub dyrektywy w celu zastosowania zasad ustanowionych w artykułach 101 i 102”. To sformułowanie jednoznacznie przesądza o tym, że najważniejsze ograny unijne rezerwują sobie prawo do interwencji w mechanizmy wolnego rynku za pomocą aktów normatywnych. Wśród całej grupy przepisów prawnych dotyczących wolnego rynku i ingerujących w wolną konkurencję szczególne miejsce zajmują przepisy dotyczące ochrony środowiska, postulowane przez nauki ekologiczne. Przepisy te mają dość duży wpływ na funkcjonowanie, a nawet ograniczenie wolnej konkurencji.

Można wskazać na konkretne przepisy prawne dające możliwość ingerencji organom unijnym w sferę wolnego rynku. I tak, w art. 39 TFUE zostały nakreślone cele wspólnej polityki rolnej. Jednym z jej wyznaczników jest potrzeba uwzględnienia różnic strukturalnych i przyrodniczych istniejących pomiędzy poszczególnymi regionami. W tym przypadku trudno jest mówić o wolnym rynku, lecz raczej o rynku regulowanym przy pomocy zasady pomocniczości. Dalsze uszczegółowienie ograniczenia wolności gospodarczej poprzez ramy

polityki rolnej stanowi art. 42 TFUE, w którym ustawodawca unijny zobowiązuje się do wspierania gospodarstw rolnych, znajdujących się w niekorzystnym położeniu ze względu na warunki strukturalne lub przyrodnicze. Według art. 174 TFUE polityka spójności nie ogranicza się wyłącznie do polityki rolnej, lecz obejmuje wszystkie inne rodzaje polityk unijnych, zapewniając zrównoważony rozwój regionom o niekorzystnym położeniu, także przyrodniczym.

W tytule XX TFUE znalazły się szczegółowe dyspozycje normatywne dotyczące unijnej polityki ochrony środowiska i jej wpływu na konkurencję. W art. 191 ust. 1 postanowiono m.in., że polityka Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska obejmuje m.in. takie działania, jak: ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, oraz wspiera wszelkie inicjatywy sprzyjające zmianom klimatycznym. W obu przypadkach działania te są ingerencją ustawodawczą w wolną konkurencję. Z kolei w art. 192 TFUE została zapisana możliwość posługiwania się przez UE środkami fiskalnymi w celu regulacji rynku, a nawet środkami wpływającymi na wybór Państwa Członkowskiego między różnymi źródłami energii i ogólną strukturą jego zaopatrzenia w energię. Na tej podstawie Unia wywiera coraz większy nacisk legislacyjny na Państwa Członkowskie, które wytwarzają energię elektryczną z węgla kamiennego, produkując tym samym znaczne ilości dwutlenku węgla. Wśród tych państw znajduje się również Polska. Takie działania Unii niewątpliwie są przejawem interwencjonizmu w wolny rynek poszczególnych Państw Członkowskich.

Unijna ingerencja ustawodawcza w wolny rynek, dążąca do wdrożenia zasad zrównoważonej konsumpcji, jest przykładem podobnych ingerencji, jakie występują nie tylko na arenie międzynarodowej, ale również w poszczególnych krajach, w tym również i w Polsce (Sitek, 2014, s. 231–247). Trudno jest dzisiaj wyobrazić sobie funkcjonującą gospodarkę bez regulatorów, w tym tego najważniejszego, jakim jest system prawa. W przeciwnym razie wolna gospodarka stałaby się anarchiczna i zdominowana przez kilka wielkich koncernów światowych w poszczególnych działach gospodarki (Kulesza, 2004, s. 38 i n.).

POLITYKA EKOLOGICZNA A INNOWACYJNOŚĆ

Samo pojęcie „innowacja” nie jest pojęciem jednoznacznym. Pochodzi od łacińskiego terminu „*innovare*”, czyli tworzyć coś od nowa. Według B. Skrętowicz i J. Kożuch innowacja to „wdrożenie nowego lub znaczą-

co udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi) lub proces, nowej metody organizacyjnej lub marketingowej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w zakresie stosunków z otoczeniem” (Skrętowicz, Kożuch, 2013, s. 53).

Innowacja w różnych obszarach życia może jednak oznaczać różne działania czy procesy polegające na wprowadzeniu w życie nowych idei na bazie istniejącej rzeczywistości lub też stworzenie czegoś całkowicie nowego. Z punktu widzenia tematu opracowania będzie chodziło o stworzenie nowych wynalazków, w tym usług, stworzenie nowych projektów, nowych form dyfuzji, czyli nowych form promocji i sprzedaży produktów w powiązaniu z elementami polityki ekologicznej. Będzie się to zatem odnosiło do procesów, które będą tworzyły nowe produkty czy usługi przyjazne ekologii. Co więcej, na ile te produkty czy usługi mają szansę być wdrożone w praktyce? Jeszcze inaczej, na ile badania innowacyjne są w stanie znaleźć swoje odzwierciedlenie w praktycznych trendach konsumpcji?

Odpowiedź na powyższe pytania rodzi kolejne pytanie, a mianowicie, czy polityka ekologiczna, zwłaszcza w Unii Europejskiej, może kreować szeroko rozumianą działalność innowacyjną? Odpowiedzi na to pytanie należy szukać w 7. Programie działań w zakresie środowiska, który jest podstawą polityki unijnej do 2020 r. Jest on jednocześnie odzwierciedleniem wcześniejszych postanowień traktatowych, w tym traktatu lizbońskiego z 2007 r. Celem tego programu jest wzmocnienie wysiłków na rzecz ochrony kapitału naturalnego oraz stymulowanie rozwoju i innowacji opartych na zasobooszczędnej, niskoemisyjnej gospodarce przy uwzględnieniu naturalnych ograniczeń naszej planety.

Podstawowym terminem użytym w 7. Programie dotyczącym działań w zakresie środowiska jest pojęcie „zasobooszczędność”. Pojęcie to oznacza wprowadzenie do gospodarki szeregu oszczędności, zwłaszcza do segmentu technologii i usług związanych ze środowiskiem naturalnym. Wydawać się może to paradoksalne, ale wprowadzenie w tym sektorze oszczędności, przy jednoczesnym zwiększeniu nakładów na jego innowacyjny rozwój, może spowodować realny wzrost PKB Unii Europejskiej i poszczególnych Państw Członkowskich.

Stąd w 7. Programie działań w zakresie środowiska stwierdzono, że sektor technologii środowiskowych jest istotną częścią unijnej gospodarki. Wartość globalnego rynku ekologicznego Unii Europejskiej wycenia na blisko bilion

euro i w ciągu najbliższych 10 lat ma się podwoić. Jest to bardzo dobra wiadomość dla europejskich firm, które już teraz zajmują czołową pozycję w świecie w dziedzinie recyklingu i energooszczędności.

Zauważono, że innowacje ekologiczne najlepiej rozwijają się w zakresie energii odnawialnych, za to zbyt wolno w innych sektorach gospodarki. Przyczyny takiego stanu rzeczy upatruje się w tym, że ceny rynkowe nie odzwierciedlają w pełni kosztów i korzyści związanych z ochroną środowiska. Zauważono również i to, że niektóre zachęty i dotacje proekologiczne, funkcjonujące w poprzednim okresie finansowania były niewłaściwie wydatkowane. Co więcej, przyczyniły się do utrwalenia nieekologicznych praktyk i utrzymania skostniałych struktur ekonomicznych. W konsekwencji w obecnym okresie finansowania Unia ma dążyć do bardziej efektywnego wsparcia finansowego tych przedsiębiorstw, które zajmują się działalnością badawczą lub rozwijają innowacyjność bądź technologie ekologiczne. Ponadto w celu stworzenia zachęt do stosowania technologii ekologicznych Unia zobowiązała się do promowania tych zamówień publicznych, które dotyczą rozwoju ekotechnologii. Inaczej mówiąc, Unia ma promować ekologiczne zamówienia publiczne i ustalanie ceny produktów z uwzględnieniem cyklu życia produktu czy usługi w powiązaniu z oznakowaniami ekologicznymi.

Ekoinnowacje obejmują również skuteczniejsze wdrożenie istniejącego prawodawstwa. Między innymi bardziej skuteczne wdrożenie prawodawstwa w zakresie odpadów pozwoliłoby do 2020 r. zaoszczędzić 72 mld euro rocznie, zwiększyć obroty sektora gospodarowania odpadami i recyklingu o 42 mld euro i co najważniejsze – pozwoli to na zwiększenie zatrudnienia o 400 tysięcy. Tym samym tylko właściwe wdrożenie prawodawstwa Unii może zapewnić równe szanse i możliwości dotyczące zrównoważonych inwestycji na jednolitym rynku (dobra jakość życia).

CZY POLITYKA EKOLOGICZNA MOŻE BYĆ MOTOREM NAPĘDOWYM WZROSTU ZATRUDNIENIA?

Dynamiczny rozwój technologii i usług związanych ze środowiskiem naturalnym czy z szeroko rozumianą ekologią z roku na rok wzrasta o blisko 3%. W tej perspektywie mówi się o wzroście ekologicznych miejsc pracy lub też o zielonych miejscach pracy. Pojęcia te oznaczają miejsca pracy związane

bezpośrednio lub pośrednio z polityką ekologiczną. W raporcie przedstawionym 7 września 2014 r. przez E. Schroedter podczas posiedzenia Parlamentu Europejskiego wyróżniono trzy typy takich miejsc pracy. Są to:

- nowe stanowiska wynikające z rozwoju nowych technologii i sektorów ekologicznie innowacyjnej gospodarki,
- tradycyjne stanowiska sektorowe, których liczba wzrasta w związku z nowymi ekologicznymi produktami, np. zwiększoną produkcją turbin wiatrowych przez przemysł metalurgiczny czy wzrostem produkcji samochodów i autobusów miejskich zasilanych prądem elektrycznym,
- istniejące stanowiska, które ulegają zmianie, aby przyczynić się do zrównoważonego rozwoju, wykorzystując stare i nowe umiejętności – np. ekologiczna renowacja budynków przez sektor budowlany czy rewitalizacja terenów poprzemysłowych lub zaniedbanych ekologicznie (ekologiczne miejsca pracy).

Do najbardziej innowacyjnych ekologicznie sektorów, a jednocześnie pozytywnie rzutujących na wzrost zatrudnienia zalicza się takie jak:

- turystyka,
- transport,
- ochrona środowiska,
- rolnictwo,
- odnawialne źródła energii.

Ekologiczne miejsca pracy z jednej strony są bardziej kosztochłonne, jednak koszt ich tworzenia i utrzymania można zmniejszyć poprzez lepszą organizację pracy, zmniejszenie zużycia energii, głównie dzięki nowym technologiom, np. budynki pasywne czy zastosowanie urządzeń elektrooszczędnych. W niektórych sektorach gospodarki proekologiczne zmiany są też sposobem na uniknięcie likwidacji miejsc pracy, np. rewitalizacja obiektów poprzemysłowych, pokopalnianych czy po stoczniach lub portach.

Według sprawozdania *Greenpeace* na całym świecie obecnie jest ok. 8 milionów ekologicznych miejsc pracy. Z kolei według raportu J.M. Barroso w Unii Europejskiej do 2020 r. liczba ekologicznych miejsc pracy ma wynosić ok. 3 milionów. Dotychczas najwięcej takich miejsc pracy jest w Niemczech.

Według polityki ekologicznej UE podstawę wzrostu miejsc pracy w obszarze ochrony środowiska stanowi efektywne wdrażanie przepisów prawa. Wiele regulacji unijnych pozostaje jedynie martwą literą prawa. Jako przykład można wskazać, jakie mogłyby być efekty wdrożenia ustawodawstwa unijnego w zakresie gospodarowania odpadami, co pozwoliłoby w krótkim czasie utworzyć ok. 400 tysięcy nowych miejsc pracy, przy jednoczesnym pomniejszeniu kosztów pracy o 72 miliony euro (zdrowe i zrównoważone środowisko).

PODSUMOWANIE

Ochrona środowiska naturalnego jest jednym z najważniejszych elementów polityki ogólnosiwiatowej i wielu państw. Na arenie międzynarodowej wiodącą rolę w tym zakresie odgrywa ONZ i Unia Europejska. Obie organizacje wydały liczne akty normatywne, zorganizowały konferencje i podjęły konkretne działania. Daje się zauważyć nadal istniejące wysokie zróżnicowanie poziomu ochrony środowiska pomiędzy kontynentami i poszczególnymi krajami, nawet w obrębie Unii Europejskiej.

Polityka ekologiczna jest różnie oceniana, zwłaszcza z perspektywy zasad wolnego rynku i zasad swobody konkurencji. Dość powszechnym stereotypem jest przekonanie, że produkty i usługi ekologiczne są niezwykle kosztochłonne, co podraża ich cenę i konkurencyjność wobec analogicznych produktów i usług pochodzących z krajów o niskim poziomie ochrony środowiska naturalnego.

Stereotyp ten jest głównie przełamany poprzez wdrażanie zrównoważonego rozwoju i innowacyjności za pośrednictwem polityki ekologicznej do innych typów polityk. W konsekwencji kosztochłonność produktów i usług może być obniżona poprzez zmniejszenie zużycia energii, lepszą organizację pracy, a także zastosowanie produktów wielokrotnego użytku. W tym celu konieczna jest też ingerencja Unii i Państw Członkowskich w wolny rynek w celu utrzymania zrównoważonego rozwoju. Wolna konkurencja utrzymuje się zatem jedynie na płaszczyźnie pomiędzy przedsiębiorcami.

Największą wartością dodaną polityki ekologicznej jest jednak perspektywa wzrostu zatrudnienia. Tak zwane zielone miejsca czy ekologiczne miejsca pracy powstają wskutek zastosowania nowych technologii, przyjaznych środowisku, segregacji odpadów czy też rewitalizacji obiektów i terenów przemysłowych. W raportach unijnych przewiduje się znaczący wzrost zatrudnienia w obszarach objętych polityką ekologiczną.

Literatura

- Budziński, A. (1992). *Współpraca Polski i Wspólnot Europejskich w dziedzinie ochrony środowiska oraz ekologiczne następstwa Jednolitego Aktu Europejskiego i ich konsekwencje dla Polski*, „Prace i Materiały SGH”, nr 62.
- Dobrowolski, G. (2005). *Wprowadzenie do źródeł prawa ochrony środowiska Wspólnot Europejskich*, „Zeszyty Prawnicze Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji w Bytomiu”, nr 1, s. 7–13. ISSN 1734-7017.
- Dobrzański, P. (2010). *Wzrost zrównoważony a ochrona środowiska*, [w:] M. Winiarski (red.), *Podstawowe aspekty polityki gospodarczej*, t. 1: *Gospodarka: innowacje i rozwój*. Materiały z seminarium naukowego, s. 25–34.
- Juros, H. (1998). *Ochrona środowiska naturalnego a redefinicja państwa*, [w:] R. Sobański (red.), *Prawa człowieka w państwie ekologicznym*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej. ISBN 8370721168.
- Klimas, B., Czapka, M. (2011). *Rozwój i konkurencyjność gospodarki jako wyzwanie dla polityki państwa w sferze społecznej*, [w:] A. Organiściak-Krzykowska, B. Balcerzak-Paradowska (red.), *Społeczno-ekonomiczne problemy regionów*, Warszawa–Olsztyn: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. ISBN 9788361125488.
- Korneta, K. (2015). *Zachowania konsumpcyjne dzieci*, „Journal of Modern Science” 1/24, s. 351–362. ISSN 1734-2031.
- Korzeniowski, P. (2004). *Ochrona środowiska w projekcie Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy*, „Przegląd Legislacyjny” 11/5, s. 51–70. ISSN 1426-6989.
- Kulesza, C. (2004). *Prawo krzywdzące przedsiębiorców. Wybrane aspekty integracji państwa w sferę wolności działalności gospodarczej*, Białystok: Temida 2.
- Lonc, E. (2004). *Ekologia a ochrona środowiska. Ochrona środowiska*, „Prawo i Polityka”, nr 2, s. 2–9. ISSN 2080-5799.
- Mik, C. (2000). *Europejskie prawo wspólnotowe: zagadnienia teorii i praktyki*, t. 1, Warszawa: C.H. Beck. ISBN 8371105991.
- Nawrot, O., Sykuła, S., Zajadło, J. (red.) (2012). *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawa*, Warszawa: C.H. Beck. ISBN 9788325531409.
- Sitek, M. (2014). *Prawne i instytucjonalne podstawy modelu zrównoważonej konsumpcji w optyce 7. programu działania UE na rzecz ochrony środowiska do roku 2020*, „Journal of Modern Science” 4/23, s. 231–247. ISSN 1734-2031.
- Sitek, M. (1999). „Sustainable development” – ciągły czy zrównoważony rozwój?, „Państwo i Prawo”, nr 2, s. 82–83. ISSN 0031-0980.

- Skętuwicz, B., Kożuch, J. (2013). *Przedsiębiorstwa innowacyjne w Polsce w świetle wspólnotowego badania innowacyjności (CIS)*, [w:] A. Organiściak-Krzykowska (red.), *Współczesne aspekty rynku pracy*, Warszawa–Olsztyn: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. ISBN 978-83-61125-85-3.
- Skubisz, R., Skrzydło-Tafelska, E. (red.) (2003). *Prawo europejskie. Zarys wykładu*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. ISBN 8322721420.
- Smit, H., Herzog, P. (1990). *The law of the European Economic Community. A comment on the EEC Treaty*, New York: M. Bender.
- Wierzbowski, M. (red.) (1998). *Prawo gospodarcze. Zagadnienia administracyjno-prawne*, Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN. ISBN 8386702354.

Akty prawne

- Pełny tekst Traktatu Konstytucyjnego w języku polskim, dostępny w Internecie: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:PL:HTML> [dostęp: 23.07.2015], strona Komisji Europejskiej, Bruksela.
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie wyzwań politycznych i środków budżetowych w rozszerzonej Unii w latach 2007–2013 [2004/2209(INI)] (Dz.U. WE 124/373 E, 15.05.2006 r.).
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE 2010/C 83/01, 30.03.2010 r.).
- Traktat o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej (Dz.Urz. UE 2010/C 83/01, 30.03.2010 r.).

Źródła internetowe

- Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety. Siódmy ogólny unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do 2020 r.*, Komisja Europejska, Bruksela, <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/pl.pdf> [dostęp: 21.07.2015].
- Ekologiczne miejsca pracy: czy mogą sprostać pokładanym w nich nadziejom* (2010). Parlament Europejski, Bruksela, <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/news-room/content/20100910STO81933/html/Ekologiczne-miejsca-pracy-czy-moga-sprostać-pokładanym-w-nich-nadziejom> [dostęp: 22.07.2015].
- Zdrowe i zrównoważone środowisko naturalne dla obecnych i przyszłych pokoleń* (2015). Materiały opracowane przez Komisję Europejską, Komisja Europejska, Bruksela, http://europa.eu/pol/env/index_pl.htm [dostęp: 24.07.2015].